

שם התלמיד/ה: _____ כיתה: _____

קריאה, פנייה והסגר (קפ"ה) הם חלקים המוספים למשפט, אך הם נבדלים מיתר התפקידים התחביריים שאנו מכירים, וזאת משום שהם אינם קשורים לתוכן של המשפט, אלא למוען (הדובר או הכותב של המשפט).

תחנה ראשונה – מעמיקים את ידיעותינו על ההסגר

א. תפקידו הרטוריי של *ההסגר*

בכיתה כבר פגשנו את ההסגר, למשל בשני המשפטים האלה:

ה ס ג ר

לפי כתבה במוסף הכלכלי, מכר האתר לאורך שנותיו מיליארדי מוצרים.

ה ס ג ר

על פי הנתונים שמסרה החברה, בכל שתי שניות ישראלים מזמינים מוצר באתר.

1. מהו התפקיד הרטורי של ההסגרים במשפטים אלה? הקיפו את ההשלמה הנכונה.

במשפטים אלה הכותב משתמש בהסגר כדי להביע רגש / לציין את מקור הדברים / להביע ספק.

2. לפניכם טבלה המפרטת בעמודה הימנית את התפקידים הרטוריים של ההסגר ובעמודה השמאלית ניתנות דוגמאות. כתבו לצד כל דוגמה בעמודה השמאלית את האות של התפקיד הרטורי המתאים לה.

דוגמאות	מועגנים (כותבים או דוברים) משתמשים בהסגר כדי ...
כפי הנראה, כנראה, לכאורה, מן הסתם, למיטב ידיעתי, אולי, סביר להניח ועוד.	א. לציין את מקור הדברים או כפנייה לסמכות ("היתלות באילנות גבוהים").
זיכרונה לברכה, במחילה, ברוך השם, עליו השלום, אם ירצה השם ועוד.	ב. להביע ודאות ובכך לשכנע את הקורא באמיתות הדברים (כחלק מהאמצעים הרטוריים שבהם הם משתמשים).
אפוא, אם כן, לסיכום, לאור כל אלו, לפיכך, למשל, לדוגמה ועוד.	ג. להסיר אחריות או להסתייג מן הדברים שהם אומרים.
כמובן, כידוע, ללא ספק, לכל הדעות ועוד.	ד. להביע רגש בנוגע לנאמר במשפט (שמחה, צער וכו').
על פי..., לדברי..., לפי החוקרים, לדעת המומחים, על סמך הנתונים ועוד.	ה. להביע כבוד באמצעות ביטויים עממיים.
לשמחתי, למזלנו, למרבה הצער, לאסוננו, לדאבונו, לבושתנו ועוד.	ו. להציג היסק, מסקנה, דוגמה או סיכום הדברים.

ב. פיסוק ההסגר

1. קראו בעיון את ההסבר על פיסוק ההסגר מתוך אתר האקדמיה ללשון העברית ב**קישור הזה** :

נושא: הסגר

2. פסקו את המשפטים להלן בהתאם לכללים שקראתם באתר האקדמיה (המשפטים על פי תרגיל 1 בעמ' 189).

- 1) לשמחתנו החולה הצעיר החלים ממחלתו.
- 2) הציונות עיכבה את התבוללות היהודים באירופה לטענת מרבית החוקרים.
- 3) נשיא המדינה לשעבר ראובן ריבלין מילא את תפקידו לדעת רבים מן העם בצורה מכובדת.
- 4) לטענת אלבר קאמי העולם המודרני משופע באי צדק.
- 5) על פי מחקרים קרני השמש עלולות להזיק לעור באותה מידה כמו החום של שלהבת אש.
- 6) נמצאו ליקויים רבים לפי דוח מבקר המדינה בכל משרדי הממשלה.
- 7) סבתא שרה מנוחתה עדן נפטרה בשיבה טובה.
- 8) לפי המלצתו של פרופ' מירלמן מומלץ לקחת לטיול במזרח שום טרי.
- 9) שום טרי על פי ממצאי מחקריו של הפרופסור יעיל לטיפול במחלות שונות.
- 10) תרמילאים רבים מאמצים אפוא את המלצתו של פרופ' מירלמן.
- 11) ללא ספק כל אדם צריך לאכול כל יום לפחות ארוחה אחת עיקרית מזינה.
- 12) לדעת הבלשן בתקופת הגלות הראשונה קלטה העברית השפעות רבות משפות שכנות.

ג. ניתוח תחבירי (תראו)

ציינו בכל אחד משנים עשר המשפטים בסעיף ב 2 : נושא, נשוא (או נשוי"מ), תמורה והסגר.

תחנה שנייה – חוקרים את הפנייה ואת הקריאה

א. קוראים על הפנייה ועל הקריאה

קראו את ההסבר שלפניכם על הפנייה ועל הקריאה.

פנייה

יוסי, לאן אתה הולך?

תעשה לי טובה, **מותק**, תכבה את האור בסלון.

היום, **תלמידים יקרים**, נצפה בהצגה בתאטרון העירוני.

גבירותיי ורבותיי, אבקש את תשומת ליבכם.

כל אחד מן החלקים המודגשים במשפטים לעיל הוא פנייה. פנייה היא שמו של אדם או הכינוי שלו כאשר הדובר (או הכותב) פונה אליו כשהוא רוצה לקבל את תשומת ליבו. בניגוד לנושא, את הפנייה ניתן להשמיט מן המשפט. הפנייה יכולה לבוא בכל מקום במשפט – בתחילתו, באמצעו או בסופו – והיא מופרדת בפסיק (או בפסיקים) מיתר חלקי המשפט.

קריאה

קדימה, צאו לדרך.

הידד! הניצחון קרב.

יאללה, בואו נלך.

אוי ואבוי, שכחתי את האש במטבח דולקת.

חבל! אתם עלולים להפסיד את ההזדמנות.

יש! התבטל השיעור!

כל אחד מן החלקים המודגשים במשפטים לעיל הוא קריאה. קריאה היא מילה או צירוף מילים המביעים את רגשותיו או תחושותיו של הדובר (או הכותב), למשל: שמחה, קורת רוח, עצב, מורת רוח, הפתעה, עידוד או קריאה לפעולה. הקריאה תבוא בדרך כלל בראש המשפט, ואחריה פסיק או סימן קריאה. את הקריאה ניתן להשמיט מן המשפט.

דוגמאות נוספות לקריאה:

איום ונורא! נפלא! נהדר! מצוין!

היידה! אוף! נו! נו כבר! בעסה! מטורף! (בלשון הדיבור)

הו! הוי! אויה! אבוי! האח! (בלשון ספרותית)

ב. *הבחנה בין הסכר, פנייה וקריאה (תרגיל)*

ציינו בכל אחד מהמשפטים שלפניכם : נושא, נשוא (או נשוי"מ), תמורה, הסגר, פנייה או קריאה.

1. חברים יקרים, ההרצאה הזאת מיועדת לכם.
2. המכתב הגיע לצערנו לאחר סיום מועד ההרשמה.
3. בלי ספק, תוכלו לבצע את המשימה.
4. די"ר חיים ויצמן ז"ל, מדען ומנהיג ציוני, כיהן כנשיא הראשון של מדינת ישראל.
5. ילדים, צאו לחצר מייד לאחר הצלצול.
6. גם האזנה למוזיקה קלאסית למשל היא דרך טובה לפתח את התפיסה המרחבית.
7. אוי, שכחתי את מפתח המועדון בבית.
8. הידד, נבחרת הכדורסל של בית ספרנו זכתה באליפות הארץ.
9. על פי הנחיות משרד הבריאות, יש לעטות מסכה במהלך השיעורים בבית הספר.
10. אוף, מוטי, למה לא הודעת לי על כל השינויים?
11. נו כבר! זוזו!
12. הילדים כצפוי סרבו לאכול את הברוקולי.
13. צר לי להודיע לך, אדוני היקר, אני נותן לך קנס על התפרצות לצומת.
14. הסיבה לאכזבה היא, אם כן, סירובה של המנהלת לפשרה.
15. די! נו! בחיאת! דני! תעזוב אותי בשקט!

ג. דו־משמעות תחבירית

(1) לפניכם ארבעה זוגות של משפטים דו־משמעיים (כל משפט כתוב פעמיים). בכל זוג משפטים הציגו שני ניתוחים תחביריים שונים שישקפו את המשמעויות השונות. ניתוח הזוג הראשון ניתן כדוגמה.

משמעות במשמעות א

הסגר נש' נושא לואי תיאור
לטענתו יש תומכים רבים בציבור.

I. מושא נש' נושא לואי תיאור
לטענתו יש תומכים רבים בציבור.

קיימים הסברים טובים לדבריה.

II. קיימים הסברים טובים לדבריה.

הדליקי נרות נשמה!

III. הדליקי נרות נשמה!

ביקרת בכפר סבא?

IV. ביקרת בכפר סבא?

(2) בחרו באחד הזוגות והסבירו את המשמעויות השונות של המשפט לאור הניתוחים השונים.

(3) כיצד ניתן לנטרל את הדו־משמעות באמצעות שימוש בפסיק? הסבירו ותנו דוגמה מתאימה.

 עבודה נעימה